

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Den Danske Rim-Krönike

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Den Danske Rim-Krönike", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1834_539-com-root.pdf (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

(bog)markedet.

yndlingsbog.

sådan, således.

Christian Molbechs *Den Danske Riimkrønike efter Gotfrid af Ghemens Udgave af Aaret 1495, trykt paa ny, med afvigende Læsemaader i sildigere Udgaver, og Ordfortolkninger* (1825).

omtaler, nævner.

dvs. prent, tryk.

genudgivet, genoptrykt.

samlebetegnelse for kongerne Valdemar 1. den Store og hans to sønner, Knud 6. og Valdemar 2. Sejr.

lat., samvittighedsfuld hensyntagen til og opfyldelse af ens pligt. Her er samtidig en hentydning til Ciceros *De officiis* (da. Om den rette handlemåde).

alene.

dvs. gåvogn; kan også i overført betydning bruges om barndomstid, tidlige barndom.

umådelige, vældige.

allerede.

kan sige (optativ).

ganske vist, sandt nok.

sådan, således.

forsigtig, nænsom.

ikke.

sagadigtere, sagafortællere.

harpespillere.

eng., omvandrende sangere, troubadourer.

dvs. skuespilkunsten.

forfædrenes.

sådan, på denne måde.

det vil sige.

børn af nutiden.

foran.

anvist.

jf. Mau 1879, nr. 5.137, og Grundtvig 1845, nr. 1.504. At kunsten stiger betyder, at dygtigheden bliver større, det bliver bedre og bedre.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 1.588, og Grundtvig 1845, nr. 503.

sigter til, at Ghemen-udgaven ikke har et titelblad i moderne forstand.

bestemt.

risikerer oftest.

periode præget af intellekt og rationalitet. Grundtvig opdelte menneskets udvikling i fantasitid, følelsetid og forstandstid og historien i epoker karakteriseret ved disse anlæg: oldtiden er fantasitiden, middelalderen

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

følelsetiden og 1700- og 1800-tallet forstandstiden.

smålige, modvillige.

begravede.

ganske vist, sandt nok.

om det, som man finder liggende på vejen, og som ikke er værd at samle op. Ordsprog, jf. Mau 1879, bind 2, s. 524, og Grundtvig 1845, nr. 2.955.

ganske vist, sandt nok.

litterat, lærd.

fordømte, forkastede.

bandlyst, udelukket.

tilnavn til de håndskrevne magiske bøger, som var udbredt blandt kloge koner og mænd. Tilnavnet stammer fra Cyprian, der siges at have været en troldmand før sin omvendelse til kristendommen.

variation over ordsproget "*Sky-Haarene* maae blæse af", jf. Mau 1879, bind 2, s. 198, og Grundtvig 1845, nr. 2.407. Ordsproget betyder, at når de hår, som rejser sig i tilfælde af noget frygteligt eller uhyggeligt, er forsvundet, så er man gammel og erfaren nok til ikke at gribes af sådan en frygt. Banstråle betyder bandlysning.

rimelig.

i sin genre, på sit område.

individet.

ganske vist.

lat., med forlov at sige.

forfædrene.

uvurderlig.

ganske vist, bestemt.

udbredt.

fremme; fremskynde.

bestemt.

jf. Mau 1879, nr. 1.124, og Grundtvig 1845, nr. 335.

glemt.

god, dygtig, stærk.

ham.

befalede.

ham.

har.

således endnu.

går (gl. sideform til gå).

sådan.

manddrab.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

dvs. vind. At lægge vind på betyder at lægge vægt på eller bestræbe sig for.

til alt held.

kriger, helt.

drøj; modig.

kårede, udnævnte.

sådan, således.

erfaret.

en strand mod vest.

straks.

bestemt.

sjællænderen.

om den folkeskik, der bestod i, at byens unge ved sommerens begyndelse bragte et nyudsprunget træ (eller løv) til byen gerne i forbindelse med majfesten. Talemåde, jf. Mau 1879, bind 2, s. 323.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 4.949, og Grundtvig 1845, nr. 1.495.

sømmer sig for.

konge.

skik, sædvane.

yde, give.

folk.

skønt.

retsbrud.

ulovlighed.

også.

ubevægelig, ufølsom, ligegyldig.

forbrydelser.

jage rådyr.

spillede.

dvs. pegede.

harpespil, musik.

hjerterformet agterspejl; agterspejl prydet med hjerter.

fredeligt, blidt.

erfaret.

dvs. jærtegn, varsel.

erfarede, hørte.

konge.

rundhåndet, gavmild.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fortrinlig; brav.

sådan, således.

lystig, skæmtende tale.

tav ganske stille.

havn, hvorfra krigsskibe blev udrustet.

rundhåndet, gavmild.

fortrinlig; brav.

scepter.

frugthave.

også.

ry, omtale.

tilrimet, dækket af rim.

kanetur.

Grundtvigs betegnelse for Danmark.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 2.410, og Grundtvig 1845, nr. 707.

også.

sådan, således.

meget særlig.

havsnød; fare for stranding eller skibbrud.

fortrinlig; brav.

også.

slåskamp.

heltebedrifter.

kamp, blodbad.

tudede.

bytte.

ildstedet.

forunderlig.

ildstedet.

dvs. pegede.

blomsterbuket.

meget smuk.

her: sommergæk. Sommergæk var indtil midten af 1800-tallet den gængse betegnelse for vintergæk (*Galanthus nivalis*).

blomsterbuketten.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

hengiven som en moder.

stolede (på), havde tiltro eller tillid til.

meget trygt.

også.

ligesom.

også.

meget smal.

kongeskygger.

meget strid.

krigstogt.

krigere, helte.

overvældende.

dygtighed, kunnen; trolddom.

efter.

kastede.

tydeligt.

dvs. syntes.

bestemt, med sikkerhed.

hentydning til ordsproget "Det er fladt at drukne paa tørt Land", jf. Mau 1879, nr. 1.414, og Grundtvig 1845, nr. 626.

erfarede, hørte.

sådan, således.

konge.

mandigt, tappert.

dvs. gøres.

dvs. spørges; bliver kendt og omtalt; fortælles.

helt, fuldkomment.

medmindre.

konger.

sådan, således.

delte.

for sig, særskilt.

led derved uret, krænkedes derved.

hentydning til ordsproget "Nygifte mænd er ugilde [dvs. feje, udygtige] Krigsfolk" jf. Mau 1879, nr. 2.818, og Grundtvig 1845, nr. 1.976.

gevær; kanon.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

de danske farvande.

så mig om.

når.

praleri.

ham.

dvs. misundte.

hvad end.

også.

slå ihjel, udrydde.

rundt omkring.

til ukendelighed.

meget hidsigt.

røg ud; jf. anvendelsen af røg til at få en ræv ud af sin hule.

variation af ordsproget "Hvad med Synden *kommer*, med Sorgen bortgaaer", jf. Mau 1879, nr. 9.912, og Grundtvig 1845, nr. 1.483. Ordsproget betyder, at det som er opnået på en syndig eller uretfærdig måde, mistes på en sørgelig måde.

meget dårligt.

hele.

erfaret, hørt.

kongerække.

også.

sjællænderen.

blev opsætsig eller stridslysten.

gå jeres vej, forsvind.

hentydning til ordsproget "Det er ikke Enhver, der kan *staae* for Styret", jf. Mau 1879, nr. 9.550, og Grundtvig 1845, nr. 2.553.

med mindre.

ordsprog, jf. Mau 1879, bind 2, s. 57, og Grundtvig 1845, nr. 1.886. Gå for betyder 'have forrang for'.

vokse, trives.

også.

glemt.

også.

dvs. vind. At lægge vind på betyder at lægge vægt på eller bestræbe sig for.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 2.370, og Grundtvig 1845, nr. 688.

meget brat.

her sigtes til unionsbrevet, hvormed Kalmarunionen blev indstiftet.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

anså han for noget værdiløst.

endnu.

nærmeste.

forligte.

krigsskibe; krigsmænd.

fager, skøn.

herhjemme; i Danmark.

mener (gl. præsensform).

afgjort, bestemt.

sådan, således.

dvs. datter.

overordentlig godt.

tjente penge; havde fordel.

konflikt.

kronet.

meget bedre.

mødtes.

uden vanskelighed; med største lethed.

blev overvundet.

variation af ordsproget "*Retten maa have sin Gænge*", jf. Grundtvig 1845, nr. 2.149. Ordsproget påbyder, at retfærdigheden må blive håndhævet, men her er det sværdet, dvs. krigsmagten, som får afgørende betydning. For betyder her: forud for, eller i stedet for.

svig.

meget hård.

gode, ypperlige.

fisk, som er tørret og senere udblødt; klipfisk.

hvis.

også.

paveligt hæderstegn i form af en rosenkvist af guld.

universitet.

boglige studier; teologi.

allerede.

universitet.

mener (gl. præsensform).

fordi.

ligetil.

meget selvsikre eller overmodige.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

bønder.

romerretten.

delte.

endnu.

begraves.

stolede blindt på.

sv., hun.

allerede.

sv., tusind dusin, tolv tusind.

sv., jeg tog hende (dvs. kongestaden, København) alligevel.

kamp, blodbad.

mildt vejr.

mand af borgerstanden, jævn borger.

brystet.

meget brat.

lærde; studerende.

ordsprog, jf. Mau 1879, bind 2, s. 412, og Grundtvig 1845, nr. 1.033. At have hår på tænderne betyder at have vilje og kraft til at forsvare sig.

uger før påske.

overordentlig mange.

krigsskibe med tre kanondæk.

derpå.

Det vanskeligste eller ubehageligste forestod. Ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 973.

ligklæder; hvide dragter.

prisværdigt, rosværdigt.

mand af borgerstanden, jævne borger.

krigernes, heltenes.

erfarede.

dvs. bæltet, farvandet.

formindsket, skrumpet ind.

krigeren, helten.

erfarede.

dvs. han blev til ormeføde.

sammenkomst mellem kongen og rigsrådet, stændermøde.

dømme.

sådan, således.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

scepteret.

ordsprog, jf. Grundtvig 1845, nr. 2.149.

ligeså.

modvilje.

beskytte, værne.

kongelov, enevælde.

variation af ordsproget "Rom blev ikke byggt paa een Dag", jf. Mau 1879, nr. 1.105, og Grundtvig 1845, nr. 449.

boglige studier.

uanset hvor.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 9.872, og Grundtvig 1845, nr. 1.533. Sidste del af udtrykket betyder, at sygdom er hurtig at få, men langsom at slippe af med.

ligeså.

til rådighed, beredt, parat.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 5.775, og Grundtvig 1845, nr. 1.683.

til alt held.

anbragt på en pæl eller stejle.

hurtigt, hastigt.

holde længere end.

også.

overkømmes.

talemåde om ildebrand, jf. Mau 1879, bind 1, s. 391.

forandrede situationen sig.

metode.

ligeså.

ligeså.

dokumenter, som løser personer fra en vis ufrihed (her stavnsbåndet).

erfaret.

Grundtvigs betegnelse for Sjælland.

sådan.

sådan, således.

Slaget på Reden 2. april 1801. Slaget var en del af Englænderkrigene.

tidsrum, hvori et skydevåben lades.

dvs. lukket.

tag på togt med kapere.

krigsmænd, søkrigere.

Anvendt litteratur

- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig*. København
- Mau, Edvard (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat*, bind 1-2. København